

N:o 41.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 17 Maj 1882.
— — — — Andra Kammaren den 17 — —

*Riksdagens underdåniga skrifvelse, i anledning af Kongl. Maj:ts
nådiga proposition med förslag till förordning rörande
Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och
Norge.*

(Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1.)

S. A. K.

Uti nådig proposition den 13 sistlidne Januari har Eders Kongl. Maj:t till Riksdagens antagande öfverlemnadt förslag till förordning rörande Lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Vid pröfningen af detta förslag hafva dess bestämmelser synts Riksdagen vara för Lapparne betryggande samt egnade att för framtiden, så vidt möjligt, förlika de stridiga intressen, mellan hvilka förslaget haft att skilja, och har fördenskull Riksdagen funnit sig böra i hufvudsakliga delar godkänna hvad Eders Kongl. Maj:t föreslagit.

Allenast i några få punkter har förslaget gifvit anledning till anmärkningar.

De ordalag, hvori 3 mom. af dess 9 § blifvit affattadt, kunde tilläfvventyrs lemna rum för tvifvel, huruvida renegare, hvilka icke äro Lappar men hafva sina renar i Lappens vård, skola vara skyldiga att i likhet med Lapparne deltaga i utgörandet af den skadeersättning, syne- och rättegångskostnad, som i följd af den gemensamma ansvarigheten kan varda bestämd att utgå. Att en dylik skyldighet skall åligger dem, torde emellertid framgå ur jemförelse med dels stadgandet

i 24 §:ns första punkt, dels ock bestämmelsen i 7 § derom, att Lapp, som vill med renar flytta till trakt, der distriktindelning eger rum, åligger att för länsmanen i hemorten uppgifva antalet af de renar, han kommer att medhafva, samt desses egare. Riksdagen ifrågasätter fördenskull ingen ändring af detta moment, men har ansett sig böra uttryckligen framhålla den uppfattning af dess innehåll, hvilken varit vid momentets godkännande för Riksdagen bestämmande.

Då förslaget icke afser att bestämma Lapparnes rättsliga ställning inom hemlandet, utan allenast att ordna de frågor, som stå i samband med deras flyttningar mellan de förenade rikena, så har Riksdagen ansett författningens rubrik böra erhålla en lydelse, som närmare, än den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna, angifver området för lagens tillämpning. Att genom en dylik ändring undanrödja alla tvifvelsmål härutinnan har synts Riksdagen vara så mycket mera angeläget som lagen, om den skulle tillämpas jemväl å uteslutande inhemska förhållanden, kunde finnas stå i strid med välförvärfvade rättigheter och innebära ett intrång i enskild egande- och besittningsrätt. Riksdagen syftar härvid på förhållandena inom Jemtlands län. Komme förordningen att uppfattas såsom en lag angående Lapparnes rättsförhållanden i allmänhet, så skulle, oaktadt de jemtländska Skattelapparne vid den för längre tid sedan fullbordade afvittringen erhållit bestämdt begränsade områden, utan att dervid såsom vid afvittringen inom Norr- och Vesterbotten något förbehåll blifvit gjordt, att de äfven efter afvittringen skulle få utom det egentliga dem tilldelade område söka bete för sina renar samt begagna skogen, en dylik rättighet anses vara dem genom denna författning tillagd. En ändring af förordningens rubrik, redan tillräckligt motiverad af önskvärheten att vinna det med lagens mening mest öfverensstämmande uttryck, har vid sådant förhållande synts vara oundgängligen af nöden.

I 14 § finnes föreskrifvet, att hvad i 4, 10, 11, 12 och 13 §§ stadgas i afseende å behandlingen af deri omförmälda ersättningsfrågor ej eger tillämpning å dylika frågor, som uppkomma i Sverige, utan förfares med dessa efter allmän lag. Motsvarande bestämmelse uti det lagförslag i ämnet, som af Eders Kongl. Maj:t framställdes till 1871 års Riksdag, hade i stället för uttrycket "allmän lag" beteckningen "der gällande lag". I dess nuvarande lydelse innebär stadgandet, att nämnda ersättningsfrågor skulle i Sverige efter allmänt rättegångssätt behandlas. Då emellertid en förenklad procedur för dylika frågor äfven inom vårt land torde framdeles finnas önskvärd och Sverige i ett dylikt ämne billigtvis må ega att på egen hand stifta lag, har Riksdagen ansett stadgandets tidigare ordalydelse vara att föredraga.

I 17 § finnes stadgadt, att laglig stämningstid, när Lappar i sitt hemland skola stämmas till domstol i andra riket, är tre månader, samt att den, hvars vistelseort är okänd, njuter tre månaders tid efter stämningens kungörande i Sverige i kyrkan eller i Norge vid kyrkan i den socken, der han senast haft sitt hemvist. Att denna § allenast åsyftar de fall, der Lapp skall stämmas i frågor, hvilka i författningen afses, är uppenbart. Också har ändring af paragrafen till förtydligande i sådant hänseende ej syntts vara af nöden. Riksdagens betänkligheter hafva afsett paragrafens senare punkt. Det stämningssätt, som der beskrifves, erbjuder i följd af Lappens kringflyttande lefnadssätt ringa garanti, att han skall erhålla underrättelse om kallelsen, fastän, såsom stadgandets mening måste anses vara, mantalsskrifningsorten afses med uttrycket "den socken, der han senast haft sitt hemvist". Det torde derföre vara angeläget att söka förebygga, det ifrågavarande sätt för stämningens kungörande varder i oträngdt mål användt. Härutinnan synes emellertid stadgandet ej gifva tillräcklig trygghet. Den farhågan ligger nära till hands, att de, hvilka skola delgifva stämningen, mången gång komme att blifva väl hastiga i att finna Lappens vistelseort okänd, likasom ock att domstolen i grannriket, derest svaranden uteblefve och stämningens laglighet skulle pröfvas, kunde vilseledas i en så vansklig fråga som den, huruvida hans vistelseort varit obekant. Riksdagen anser, att en nödig begränsning af stadgandet vinnes genom den bestämmelsen, att ifrågavarande stämningssätt ej må användas, med mindre vederbörande länsman gifver intyg derom, att Lappens vistelseort är okänd. Hos länsmanen kan man förutsätta såväl full trovärdighet som ock en noggrannare kännedom än hos de fleste andra om de till hans distrikt hörande Lapparnes vandringar och uppehållsorter, till hvilken kännedom åtskilliga bestämmelser i förevarande författning genom densammas antagande skulle komma att i sin mån bidra.

Enligt den regel, som uttalades i första punkten af förslaget 24 §, är Lappen berättigad att använda grannlandets område till underhåll för renar utan afseende å, huruvida de djur, med hvilka han der in finner sig, äro honom tillhöriga eller af egarne ställda i hans vård, oafsedt huruvida dessa andra egare äro Lappar eller ej. Då nu i senare punkten af samma § är sagdt, att bofaste renegare hafva, der de hålla sina renar under egen vård, i afseende å dessa samma rättigheter och skyldigheter som Lapparne, så tyckes förslaget mening vara, att den bofaste invånaren skulle, vare sig han stälde sina renar i Lappens vård eller annorledes åt dem beredde uppsigt, åtnjuta lagens förmåner. Af motiven till det förslag, som 1866 års komité afgaf och

i hvilket sistnämnda stadgande först inkom, framgår emellertid, att med detsamma allenast åsyftats det förhållande, att i Norge finnes en talrik befolkning af lapsk härkomst, hvilken upphört med nomadlivet och egnat sig åt jordbruk eller fiske m. m., men ännu eger ett betydligt antal renar, hvilka under vintrarne åtfölja de nomadiserande Lapparne, men om vårarne mottagas och hela sommaren igenom vårdas af egarne. Komiterade ansågo sig böra uttryckligen föreskrifva, att desse, om hvilkas egenskaper att vara Lappar tvekan till äfventyrs kunde uppkomma, skulle, då de ginge i vall med sina renar, i allo anses såsom Lappar. Otvifvelaktigt afser alltså förslaget, att de förmåner, som genom detsamma tillerkänts äfven sådana renegare, som ej äro Lappar, endast kunna genom Lappar komma dem tillgodo. Riksdagen, som finner denna grundsats riktig, har ansett angeläget att, till undvikande af den angifna missuppfattningen, paragrafens senare punkt erhåller en lydelse, som bättre än den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna återgifver dess syfte.

I 27 § är uttryckligen sagdt, att i Norge den enskilde skall vara skyldig att för de i paragrafen omförmälda ändamål afstå sin jord. Att jemväl i Sverige en dylik skyldighet skall åligga jordens egare eller innehafvare, skulle, såsom motiven till motsvarande stadgande i det af 1866 års komité afgifna förslag utvisa, vara uttryckt genom den bestämmelsen, att i Sverige skulle förfaras enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof. Denna hänvisning torde emellertid ej vara för syftet tillräcklig. Under sådant allmänt behof, för hvilket expropriation är genom Kongl. Förordningen den 14 April 1866 medgifven, torde möjligen låta sig hänföra Lapparnes behof af renvägar; men svårligen skulle efter nämnda förordning skyldighet kunna åläggas jordinnehafvaren att afträda sin jord för något af de tvenne öfriga i 27 § omförmälda ändamål. Vid sådant förhållande har Riksdagen funnit ändring af paragrafen böra ske i syfte att uttrycka, att jemväl i Sverige skyldighet att afträda jord skall för de i densamma omnämnda ändamål ega rum, och hänvisningen till expropriationsförfattningen bibehållas allenast för att angifva, huru med ersättningsens bestämmande skall förfaras; hvarjemte och då föreskriften, att i Norge ersättningen skall bestämmas genom värdering, icke utmärker, att, såsom af paragrafens lydelse i norsk text framgår, ersättningen skall fastställas i sådan särskild förrättning, som i Norge benämnes Taxt, Riksdagen ansett, att en antydan härom borde i stadgandet intagas.

Innehållet af 29 § 2 mom. har syntes Riksdagen vara ofullständigt i fråga om grunderna för en, såsom möjlig förutsatt, ny lagstift-

ning, särskild för hvardera riket, ity att der icke återfinnes något af hvad som i 3 § afser betesrätten för de Lappar, som under hvilken årstid som helst beta sina renar å fjällen på ömse sidor om riksgränsen; hvarförutom Riksdagen funnit bestämmelserna i samma moment kunna tydligare än i den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna lagtexten framträda genom en något förändrad ordställning.

Af nu anförda skäl har Riksdagen ej kunnat bifalla Eders Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag oförändradt, men deremot för sin del beslutat följande:

Förordning rörande de Lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

1 §.

Lapp, som vill, på sätt här nedan tillåtes, med sina renar flytta fram och tillbaka emellan Sverige och Norge, skall vara antingen svensk eller norsk undersåte.

2 §.

Önskar svensk Lapp att blifva norsk eller norsk Lapp att blifva svensk undersåte, skall utflytningsattest, då laga hinder därför ej möter, på begäran meddelas honom i Sverige af vederbörande länsman och kyrkoherde samt i Norge af vederbörande fogde och sockneprest; dock vare han från skatter och andra allmänna förpligtelser i det rike, hvars undersåte han förut varit, icke fri, förrän han, enligt de i andra riket gällande föreskrifter, blifvit dettas undersåte och bevis derom hos förenämnde embetsmän företett, samt upphört att i det rike, hvarifrån han utflyttat, begagna bete för sina renar utöfver hvad enligt 3 § tillåtet är.

3 §.

Lapparne äro berättigade att årligen med sina renar flytta från det ena riket in i det andra och uppehålla sig å de trakter, hvilka hvardera rikets Lappar efter gammal sedvana hitintills hafva besökt, samt att der, under iakttagande af de i denna förordning meddelade föreskrifter, betjena sig af land och vatten såväl till underhåll för sig och sina renar som till jakt och fiske. Utan vederbörande jordegares eller brukares

samtycke må ej svenska Lappar med sina renar uppehålla sig i Norge under annan del af året, än Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader, eller norska Lappar under nämnde månader med sina renar vistas i Sverige; dock ega Lapparne i de trakter, der de efter gammal sedvana plägat under hvilken årstid som helst beta sina renar å fjällen på ömse sidor af riksgränsen, att fortfarande utöfva denna rätt i samma utsträckning som hitintills. Öfverträdelse af det i denna § gifna förbud straffas med böter, till belopp första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt.

4 §.

Under sin vistelse inom de trakter, som i 3 § omförmälas, ega Lapparne att i skog till eget behof begagna torra träd och vindfällen samt en och videbuskar äfvensom växande löfträd. Der skogen tillhör staten, erlägges härför icke någon betalning. Ej heller erlägges betalning för torra träd och vindfällen samt en och videbuskar i enskilda skogar. För växande löfträd, som Lapparne taga ur skog, hvilken tillhör enskild man, skall deremot af dem gifvas en billig ersättning, som i brist af åsämjande bestämmes vid syn, hvilken förrättas af länsmannen eller annan, som af amtmannen dertill blifvit förordnad, jemte två gode män utsedde en af hvardera parten. Underlåter någon af parterna att utse god man, åligger det förrättningsmannen att i partens ställe utse sådan bland lagrättsmännen. Om kallelse till syn gälle hvad om kallelse till förlikningskommission är stadgad. För syneförrättningen tillkommer förrättningsmannen den för länsman bestämda skjutsersättning och dagtraktamente. Af förrättningsmannen utsedd god man åtnjuter för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre. Synerätten bestämmer om och i hvad mån synekostnaden skall fördelas mellan parterna eller om den af endera parten skall gäldas. Besvär öfver synen må ej anföras hos öfversynerätt. För det vid synen bestämda ersättningsbeloppet jemte synekostnaden eger utmätning rum utan dom eller utslag.

Lapp, som fäller eller tager träd af annat slag än ofvan är nämndt eller tager mer än till hans eget behof erfordras, eller som försummar att, innan han höst eller vår flyttar, för egaren uppgifva hvad han af växande löfträd sig tillegnat i enskild skog, straffes med böter högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Växande löfträd, som af Lapparne tagas i statens skogar för att användas till stängsel, skola af Lapparne afbarkas. Lapp, som underlåter detta, böte högst 40 kronor. Virke, som Lapparne på deras

vistelseort under sommaren lagligen användt till stängsel, gammer, tältstänger eller annat dylikt varaktigt bruk, må ej af jordegaren utan Lapparnes samtycke bortföras eller göras för dem obrukbart. Jordegare, som häremot bryter, straffes med böter högst 40 kronor, der ej förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar.

5 §.

Genom rödning eller uppodling af jord eller uppförande af hägnader må Lapparne ej beröfvas sådana gamla renvägar, som fortfarande äro för dem behöfliga. Hafva sådana vägar redan blifvit på oförmälda sätt stängda, skola de genom statens föranstaltande åter göras för Lapparne tillgängliga.

6 §.

De landsträckor, der Lapparne söka bete för sina renar, kunna indelas i särskilda distrikt, inom hvilka de Lappar, som der med sina renar sig uppehålla, skola i de fall och på det sätt, som nedan i 9 § 3 och 4 mom. sägs, vara underkastade ansvarighet för skada, som af renarne tillskyndas de jordbrukande invånarnes egendom.

För att en trakt, hvarest Lapparne ega rätt att söka bete för sina renar, skall kunna i distriktindelning ingå, måste inom densamma finnas eller beredas sådana renvägar, att vid deras begagnande Lapparne kunna, med iakttagande af tillbörlig bevakning, afhålla renarne från odlad mark. Distrikten böra med nödig hänsyn till djurens natur samt landskapets utsträckning, beskaffenhet och odling begränsas på sådant sätt, att de renar, som söka bete inom hvarje distrikt, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela distriktet, utan att öfvergå till annat distrikt.

I hvilka trakter distriktindelning skall ega rum bestämmes af Konungen. Han fastställer ock distriktens gränser.

7 §.

Lapp, som vill med renar flytta till trakt der distriktindelning eger rum, åligger att för länsmannen i hemorten uppgifva sitt eget och medföljande husfolks namn, det distrikt, inom hvilket han ärnar uppehålla sig, äfvensom antalet af de renar, han kommer att medföra, och dessas egare. Flyttar någon utan att hafva lemnat sådan uppgift,

böte högst 40 kronor. Lag samma vare, der det medförda renantalet med en femtedel eller mera öfverstiger det af honom uppgifna.

I hvardera riket skola de Lappar, hvilka anmält sig vilja uppehålla sig inom ett och samma distrikt, inför vederbörande länsman inom sig välja en förman och en andre förman. För de valde utfärdas förordnande af landshöfdingen eller amtmannen; förmannen erhåller ock af länsmannen förteckning å alla de Lappar, som komma att stå under hans tillsyn, hvilken förteckning tillika upptager de af Lapparne, enligt föregående moment, till länsmannen aflemnade uppgifter. Af denna förteckning insände länsmannen dessutom två exemplar till landshöfdingen eller amtmannen, som sänder det ena exemplaret till amtmannen eller landshöfdingen i det amt eller län, distriktet tillhör, jemte uppgift å de utsedde förmännen och andre förmännen. Skulle sistnämnde amtman eller landshöfding finna, att större antal renar är uppgifvet för något visst distrikt än detsamma väl kan mottaga, har han att hänvisa det öfverskjutande antalet till närmaste distrikt eller område, der utrymme finnes, och att derom underrätta landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, derifrån flyttningen skall ske, så tidigt att Lapparne kunna få kännedom om beslutet, innan flyttningen företages.

Lapp, som sålunda fått sig anvisadt visst distrikt eller område, men flyttar annorstädes, och icke inom den tid, som af landshöfdingen eller amtmannen bestämmes, förer de renar, som äro under hans tillsyn, till det anvisade området, straffes med böter första gången af högst 40 kronor och annan gång af högst dubbelt. Vid områdenas fördelning iakttages att, såvidt hjordarnes storlek tillåter, hvarje renegare hänvisas till det distrikt eller område, hvarest han sjelf eller, om han lefvat tillsammans med föräldrar eller svärföräldrar, dessa det föregående året haft bete för sina djur. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan ort, ege den renegare företrädesrätt att kvarblifva på stället, som längst der haft bete för sina djur.

Tid och sätt för afgifvande af de i denna § föreskrifna uppgifter äfvensom för val af förman och andre förman bestämmas af landshöfdingen eller amtmannen, hvilken jemväl för öfrigt, i händelse dessa bestämmelser skulle visa sig otillräckliga för dermed afsedda ändamål, eger att gifva de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas nödiga.

Hvad i denna § blifvit stadgadt, skall ock tillämpas i fråga om Lapp, som vill med renar flytta till trakt, som ej är i distrikt indelad, men med afseende å hvilken Konungen särskildt förordnat, att anmälningsskyldighet skall ega rum; skolande i detta fall Lapp för länsmannen i hemorten uppgifva, i stället för distrikt, den socken eller liknande område, hvarinom han ämnar uppehålla sig.

8 §.

Det åligger hvarje förman och andre förman:

a) att infinna sig i sitt distrikt senast å samma tid som dit först ankommande Lappar och att förblifva der intilldess de till hans distrikt hörande, inflyttade Lapparne allmänt begifvit sig derifrån.

b) att inom åtta dagar efter ankomsten till distriktet för länsman-
nen uppvisa sitt förordnande jemte förteckningen öfver de Lappar, som
anmält sig ämna uppehålla sig inom distriktet, samt tillika uppgifva
stället, der förmannen och andre förmannen vanligen träffas;

c) att förskaffa sig kännedom om de till distriktet hörande Lappars
uppehållsställen äfvensom angående de Lappar, som flytta genom di-
striktet, samt i händelse det skulle visa sig, att Lappar, hvilka ej äro
upptagna i förteckningen, der uppehålla sig, derom hos länsman-
nen göra anmälan.

Det åligger vidare förman eller, då han har förfall, andre förman:

d) att tillse, det Lapparne noga bevaka sina renar, samt i öfrigt
befordra god ordning och vid uppkommande tvister med den jordbru-
kande befolkningen söka bilägga desamma;

e) att efter behörig kallelse inställa sig vid besigtningar samt
syner och värderingar, hvilka anställas i anledning af skada, som nå-
gon uppgifver hafva blifvit honom af renar inom distriktet tillskyndad,
samt att, när dervid eller vid förekommande rättegångar fråga uppstår
om skyldighet för de under förmannens tillsyn stående Lappar att för
uppkommen skada gemensamt ansvara, föra dessas talan, hvarvid han,
om skäl dertill finnes, eger att å nämnda Lappars vägnar ingå förlik-
ning angående såväl skadeersättning som syne- och rättegångskost-
nader;

f) att söka upptäcka genom hvilkens eller hvilkas renar angifven
skada inom distriktet blifvit förorsakad och att, efter undfängen kallelse
till besigtning, syn eller värdering å skadan, till förrättningen inkalla
den eller de skyldige, om de äro honom bekante.

Förman väljes hvarje gång för ett år. Han kan afsäga sig nytt
val till förman eller till andre förman under så lång tid, som han se-
nast innehåft uppdraget. Andre förman väljes äfven hvarje gång för
ett år, och kan nästa år väljas till förman eller andre förman. Har
han innehåft uppdraget i två år, är han under ett år för val fri.

9 §.

1. Lapparne åligger ej allenast att noga taga sig till vara för att sjelfva tillfoga landets invånare någon skada å deras egendom, utan ock att omsorgsfullt bevaka sina renar, så att skada ej af dem föröfvas.

2. Skada, som af renar göres å åker, äng, växande skog eller hjortronland, ersättes af den eller dem, genom hvilkas renar skadan blifvit förorsakad. Lag samma vare i fråga om skada å utängsslätter, som äro inhägnade med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnad, eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade, och dertill brukas, samt genom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter. Sker skadan med uppsåt eller grof vårdslöshet vid renarnes bevakning, böte dessutom den skyldige för hvarje gång högst 40 kronor, hvilka böter dock ej ifrågakomma, der förlikning träffas om skadans ersättande. Lapp, af hvars renvaktare sådan förseelse nu sagd är blifvit föröfvad, vare ansvarig för gäldande af de böter, som kunna renvaktaren ådömas.

3. Sker skada å egor af ofvannämnda beskaffenhet inom sådant distrikt, hvarom i 6 § förmåles, och kan det ej utrönas, genom hvilkens eller hvilkas renar den förorsakad blifvit, åligger ersättningskyldigheten de Lappar, hvilka uppehölo sig i distriktet, och varde ersättningsbeloppet jemte syne- och rättegångskostnader dem emellan fördeladt i förhållande till det antal renar, hvarmed en hvar tillhör distriktet. Om vid den tid skadan skedde renar, tillhörande andra Lappar, än dem, som anmält sig vilja i distriktet uppehålla sig, voro stadda på flyttning derigenom eller eljest der sig uppehölo, skola äfven dessa främmande Lappar i förhållande till antalet af sådana deras renar i ersättningen deltaga. Visar Lapp, förr än förlikning träffats, eller dom i målet gifvits, att skadan ej blifvit föröfvad af hans renar, vare han från deltagande i ersättningen fri. Inom trakter, der distriktindelning ej skett, eger sådan gemensam ansvarighet, som i detta mom. stadgas, ej rum.

4. Skada å utmark, som ej ofvan är omnämnd, ersättes jemväl efter ofvan stadgade grunder, dock endast i det fall, att jordens egare eller innehafvare genom densamma kommit i saknad af erforderligt bete för sina hemdjur. Hvad Tromsö amt särskildt angår eger ej ersättningsskyldighet rum, om renar komma in och beta å sådan utmark under tiden före den 8 Juli hvarje år, när denna förmån ej af Lapparne begagnas sålunda, att någon jordegare eller innehafvare särskildt derigenom i väsentlig mån betungas. I Tromsö amt skall ej heller

skada å sådan utmark ersättas, der utmarken är belägen på ett afstånd af sex kilometer eller derutöfver från jordegarens eller brukarens fasta bostad.

10 §.

Har under Lapparnes uppehåll i Norge skada genom deras renar någon derstädes förorsakats såsom i 9 § sägs och vill den, som skadan lidit, göra sin rätt till ersättning gällande, låte han, der ej syn, hvarom i 11 § sägs, kan hållas inom tre gånger 24 timmar, sedan skadan upptäcktes, så fort ske kan, tillkalla två ojäfvige och kunnige män, hvilka böra samtidigt infinna sig på stället samt, efter besigtning af skadan och undersökning om densammas tillkomst, derom efter bästa förstånd och under edlig förpligtelse afgifva utlåtande. Till denna förrättning kallas den ersättningsskyldige, der han är känd, samt om skadan skett inom distrikt, hvarom i 6 § förmäles, äfven förmanen eller andre förmanen för de Lappar, som der uppehålla sig; och skola, om inom distriktet Lappar från båda rikena uppehålla sig, såväl den svenska som norska förmanen tillkallas. Möter hinder för sådan kallelse delgifvande inom 48 timmar efter det skadan upptäcktes, tillkallas i stället en af de i närheten varande Lappar, eller, der skadan skett inom distrikt, der både svenska och norska Lappar sig uppehålla, en af hvartdera folket. Kan ej heller detta ske inom nyssnämnda tid, eller utblifver någon af de tillkallade, må förrättningen deraf ej uppehållas.

11 §.

Varder vid den i 10 § nämnda förrättning ersättningsfrågan ej i godo bilagd, åligger den, som skadan lidit, der han sitt ersättningsanspråk fullfölja vill, att skyndsamlingen hos länsmanen i orten eller annan man, som af amtmanen blifvit förordnad att hålla dylika förrättningar, begära ny syn på stället för skadans värderande. Till denna syn, hvilken förrättas af länsmanen eller den, som dertill blifvit särskildt förordnad, med biträde af två lagrättsmän, dem han utser inom den i norska lagen den 28 Augusti 1854 18 § föreskrifna nämnd, eller, om sådane män icke utan tidspillan kunna komma tillstädes, bland de män, som äro upptagna å den allmänna listan öfver lagrättsmän, skall den ersättningsskyldige, om han är känd, eller, der fråga är om sådan ansvarighet, som i 9 § 3 mom. förmäles, förmanen eller andre förmanen instämmas medelst kallelse, som bör delgifvas senast dagen före förrättningen, om den, som kallas skall, uppehåller sig inom tjugu kilometer från förrättningsstället. Uppehåller han sig på längre afstånd

derifrån, varde kallelsetiden förlängd med 24 timmar för hvarje fulla tjugu kilometer. I de fall der den ersättningsskyldige eller förmannen eller andre förmannen icke kan instämmas eller inkallas, t. ex. då de redan hafva lemnat distriktet utan att hafva i god tid förut uppgifvit för förrättningsmannen någon inom distriktet bosatt man, som kan på deras vägnar inkallas, bör synen ändock hållas; och skall förrättningsmannen i protokollet anteckna anledningen dertill att vederbörande icke blifvit instämde. I dylika fall skola såväl förrättningsmannen som synemännen ständigt hafva sin uppmärksamhet fästad derpå, att den frånvarandes rätt icke förnäras. Vid synen skall den, som lidit skadan, medhafva de män, hvilka hållit den första besigtningen, eller, om sådant ej kan ske, framlägga deras skriftliga intyg om förloppet dervid. Han bör ock, om så nödigt anses, förevisa de handlingar, hvarpå hans egande- eller nyttjanderätt till den mark, der skadan skett, sig grundar. Förrättningsmännen skola, så vidt möjligt är, söka åstadkomma och i protokoll intaga noggrann utredning angående skadans uppkomst och vidsträckthet, stället belägenhet och beskaffenhet, om marken är inhägnad eller oinhägnad m. m., äfvensom angående den eller de personer, hvilka ega de renar, som gjort skadan, renarnas antal och storleken af de hjordar, de tillhöra.

En hvar, som är tillstädes der förrättningen hålles, är pliktig att på förrättningsmannens uppmaning tillkännagifva allt, som kan vara honom bekant och lända till upplysning i saken, och står hvar och en för innehållet af sitt yttrande i samma ansvar, som om det afgifvits inför domstol.

Vid skadans värderande skola synemännen noga taga hänsyn till såväl markens beskaffenhet och fruktbarhet, dess större eller mindre uppodling, grödans godhet och huruvida annan boskap än renar bidragit till skadan, som ock, der skada å utmark skett, de omständigheter, hvaraf enligt 9 § 4 mom. ersättningsskyldighet i detta fall är beroende, samt alla andra förhållanden, som ega inflytande å skadeersättningens belopp. I öfrigt skola synemännen till protokollet afgifva förklaring, under edsförpligtelse, der de icke förut aflagt ed såsom lagrättsmän, att värderingen är gjord efter deras bästa förstånd och öfvertygelse. Innan synen börjas, erinre förrättningsmannen synemännen om de skyldigheter, som, på grund af hvad här är stadgadt, dem åligger; och skall om denna erinran göras anteckning i protokollet.

Förrättningsmannen, som ej eger vid värderingen rösta, utom i händelse olika meningar mellan synemännen uppkomma, då den mening gäller, hvilken förrättningsmannen biträder, skall dock i hvarje fall vid protokollets afslutande afgifva sitt utlåtande, huruvida han

anser det åsatta värdet skäligt och billigt, samt huruvida han i öfrigt i något hänseende har att anmärka något, som kan hafva inflytande på saken.

Innan förrättningens slut skall förrättningsmannen söka åstadkomma förlikning mellan parterne. Träffas förlikning, har den samma verkan, som om den vore ingången inför förlikningskommissionen.

Värdering, som omtalas i denna paragraf, kan i händelse af rättegång förändras af domstolen, om skäl dertill förefinnes.

12 §.

För syneförrättning, hvarom i 11 § sägs, tillkommer förrättningsmannen, jemte den för länsman bestämda skjutsersättning och dagtraktamente, för kallelse af en hvar af lagrättsmännen 80 öre, för hållande af synen 4 kronor om dagen och för utdrag af protokollet deröfver 70 öre arket. För nämnande af lagrättsmän och för bevittnande af protokollsutdragets rättighet erhålles ingen betalning. Lagrättsmännen åtnjuta för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre.

13 §.

Kan ej heller vid den i 11 § omförmälda förrättning saken genom förlikning afgöras, åligger förrättningsmannen, om den, som skadan lidit, sådant påyrkar, till vederbörande amtman insända afskrift af förrättningsprotokollet med dertill hörande handlingar jemte eget yttrande angående de mäns trovärdighet, hvilka förrättat den föregående besigtningen, hvarefter amtman genast eller efter ytterligare undersökning om sådan anses nödig, afgör, om skäl finnes till åtals anställande, i hvilket fall han föranstaltar om dylikt åtal enligt de för offentliga politisakers behandling gällande former — hvarvid dock föreläggande af straff icke eger rum — mot den eller dem, hvilka antingen, enligt hvad som förekommit, kunna anses öfvertygade om skadegörelsen eller eljest till följd af 9 § äro för den samma ansvarige. Sådana mål kunna efter omständigheterna handläggas antingen vid extra rätt eller vid tingen och står det den eller de tilltalade fritt att i dessa mål svara genom ombud.

Har skada af ifrågavarande beskaffenhet skett, men är skadan ringa, kan amtman besluta att allmänt åtal ej anställas, i hvilket fall det till amtman insända protokoll med bilagor tillställas den, som lidit skadan, med underrättelse det han eger att sjelf anhängiggöra och utföra sin talan, om han dertill finner sig befogad.

Ej heller eger allmänt åtal rum i de trakter, der distriktindelning icke förekommer.

Talan, som af enskild part anställes angående ersättning för skada af renar, utföres i enlighet med denna förordning, så vidt den å sådan talan är tillämplig; och kan anspråk på ersättning icke göras gällande, derest ej hvad i 10 och 11 §§ stadgas blifvit iakttaget. Målets instämmande till förlikningskommission är ej erforderligt.

14 §.

Hvad i 4, 10, 11, 12 och 13 §§ stadgas i afseende å behandlingen af deri omförmälda ersättningsfrågor eger ej tillämpning å dylika frågor, som uppkomma i Sverige, utan förfares med dessa efter der gällande lag.

15 §.

Talan emot Lappar om sådan gemensam ansvarighet, som i 9 § stadgas, anhängiggöres emot den, hvilken tjenstgjorde såsom förman i distriktet på den tid skadan skedde. Uppehölo sig derstädes vid nämnde tid Lappar från begge rikena, skola såväl den svenske som den norske förmannen instämmas. Förmannen stämmes att svara i målet å vederbörande Lappars vägnar.

Tilltror förmannen sig kunna visa genom hvilken eller vilkas renar skada blifvit förorsakad eller att jemte de under hans tillsyn stående Lappar äfven andra böra för skadan ansvara, ege han att den eller de skyldige eller i senare fallet dem, emot hvilka anspråk om deltagande i ersättningen väckes, låta instämma till gemensamt svaromål i saken.

Der i det fall, hvarom denna § handlar, hinder möter att stämma förman, skall stämningen delgifvas de Lappar, emot hvilka talan föres; och gälle då för dem hvad i föregående mom. om förman är sagdt.

Vill man yrka, att någon ådömes böter, skall i hvarje fall den, mot hvilken sådant yrkande framställes, sjelf instämma.

16 §.

Lappar, hvilka, efter hvad i 9 § 3 mom. sägs, blifvit till ansvarighet för inträffad skada dömda, eller, efter det värdering af skadan enligt 11 § egt rum, ingått förlikning om erläggande af en ersättning, som icke öfverstiger den genom värderingen bestämda med tillagd

godtgörelse för omkostnader, vare oförhindrade att mot den eller dem, som skadan förorsakat, i händelse kännedom derom sedermera erhålles, eller emot andra Lappar, hvilka, vid den tid skadan skedde, haft renar inom distriktet och sålunda böra i skadeersättningen deltaga, väcka talan om återgåldande af hvad de erlagt eller den del deraf, som å öfriga Lappar belöper. Sådan talan må dock ej anhängiggöras senare än två år, efter det skadan skedde.

17 §.

Laglig stämningstid, när Lappar i sitt hemland skola stämmas till domstol i andra riket, är tre månader. Den, hvars vistelseort enligt vederbörande länsmans intyg är okänd, njuter tre månaders tid efter stämningens kungörande i Sverige i kyrkan eller i Norge vid kyrkan i den socken, der han senast haft sitt hemvist.

18 §.

1. Den, som olofligen fäller eller misshandlar Lapparnes renar, skall, utom full ersättning för skadan, böta högst 40 kronor, så framt icke förseelsen efter allmän lag medför högre ansvar. Lag samma vare, om någon med uppsåt eller af groft vållande förorsakar, att renarne genom skrämnskott, hundar eller på annat otillbörligt sätt ofredas på tillåtna uppehållsställen, eller söker att dem derifrån fördrifva.

2. Ofredas ren på tillåtet uppehållsställe af hund, skall skada, som derigenom tillfogas renen, af hundens egare till fullo ersättas, äfven om skadan icke förorsakats genom någons uppsåt eller vållande.

3. I de trakter, der distriktindelning eger rum, skola under den tid, Lappar från det andra riket enligt 3 § ega att med sina renar der uppehålla sig, den bofasta befolkningens hundar antingen hållas bundna eller vara försedda med klubba; landshöfdingen eller amtmannen dock obetaget att från nämnda föreskrift för vissa trakter eller särskilda fall medgifva undantag, der det finnes kunna ske utan att det med densamma afsedda ändamål förfelas. Bestämmelser om storleken af klubban äfvensom närmare föreskrifter i öfrigt i afseende på klubbnigen gifvas af landshöfdingen eller amtmannen, som jemväl må kunna förordna, att i trakt, der distriktindelning icke eger rum, de bofastes hundar under tid, som nämnd är, skola hållas bundna eller klubbade. Hund, som har till vana att jaga renar äfven på tillåtet uppehållsställe eller att döda renar, skall af egaren, efter föreskrift af polismyndigheten, dödas; och åligger det polismyndigheten att, der egaren sådant underlåter, genast låta döda hunden. Underlåter egare

af hund att ställa sig till efterrättelse hvad här ofvan stadgas, eller de af landshöfdingen eller amtmannen i öfverensstämmelse dermed gifna föreskrifter, straffes med böter högst 40 kronor.

4. När Lapp hos länsmanen eller den, som af amtmannen blifvit förordnad att upptaga dylika mål, klagar öfver sådan förnärmelse som ofvan i 1 och 2 mom. är nämnd, skall denne efter föregången undersökning så fort ske kan, såvida han ej kan åstadkomma förlikning, i hvilket fall ansvar ej eger rum, om saken afgifva berättelse till landshöfdingen eller amtmannen, som, derest skäl förefinnes att ställa någon till ansvar, skall föranstalta om sakens utförande genom allmän åklagare, hvad Norge angår, enligt de i 13 § bestämda grunder, men i motsatt fall sänder berättelsen till den, som skadan lidit, med tillkännagifvande att det öfverlemnas åt honom sjelf att anhängiggöra och utföra sin talan, i hvilken händelse saken ej behöfver till förlikningskommission instämmas.

19 §.

De i 3, 4 och 7 §§ samt i 18 § 3 mom. omförmälda förseelser åtalas i Norge efter amtmannens föranstaltande inför politirätt. I Sverige skola dylika förseelser äfven vara underkastade allmänt åtal.

20 §.

Dom, hvarigenom någon i det ena riket blifvit dömd till böter eller skadeersättning enligt denna förordning, kan i det andra riket bringas till verkställighet, om den eger laga kraft, den dömde dermed förklarat sig nöjd eller, då domen är meddelad i Norge, vad emot domen icke blifvit inom stadgad tid anmaldt (Apellationsfristen er udløben) eller, i en genom allmän åklagare utförd rättegång, domen blifvit den sakfælde kungjord, utan att han påyrkat densammas pröfning i högre rätt. Önskar någon doms verkställande i det andra riket, vände sig till landshöfdingen eller amtmannen i det län eller amt, der domen är gifven, och teckne denne, derest sådant förhållande ådagalägges, på grund hvaraf den sökta verkställigheten må ega rum, bevis derom å domen samt sände handlingarne till vederbörande amtman eller landshöfding i det andra riket, hvilken föranstaltar om domens verkställande och de indrifna medlens öfversändande till förstnämnde landshöfding eller åmtman.

Hvad om domar nu sagdt är, gälle ock om sådana i fråga om ersättning för skada, som i denna förordning omförmäles, träffade för-

likningar, hvilka ega kraft af dom; börande landshöfdingen eller amtmannen, då sådan förlikning, ingången i det ena riket, för verkställighet öfversändes till det andra, tillika meddela bevis, att förlikningen enligt förstnämnda lands lagar eger samma gällande verkan, som laga kraft vunnen dom.

I afseende å böters förvandling vid bristande tillgång till deras gäldande, förfares enligt det lands lagar, der böterna skola uttagas.

21 §.

I Sverige skall kungörandet af norsk dom, meddelad på grund af denna förordning, verkställas genom kronobetjent med vittne eller genom två stämmingsmän eller nämndemän. Dervid skall ock, om rättegången är genom allmän åklagare utförd, den sakfælde affordras förklaring, huruvida han påyrkar domens pröfning i högre rätt. I mål, som enligt 15 § blifvit mot förman utfördt, skall domen kungöras denne, som har att i nämnda hänseende sig förklara.

22 §.

I de mål, der svensk Lapp är part i Norge eller norsk Lapp i Sverige, må ej stämpladt papper användas.

23 §.

I öfrigt komma de i hvardera riket i allmänhet gällande lagar att tillämpas å Lapparne under deras vistande derstädes.

24 §.

När i denna förordning talas om Lapparnes renar förstås dermed icke allenast deras egna utan ock andras renar, hvilka äro under deras vård.

Bofaste Lappar hafva, när de sjelfve vakta sina renar, i afseende å dessa samma rättigheter och skyldigheter som de flyttande Lapparne.

25 §.

Embets- och tjenstemän, och särskildt landshöfdingar och amtmän, skola tillse, att de öfverflyttande Lapparne ej förnärmas i utöfvande af dem tillagda rättigheter.

26 §.

Der i ettdera af rikena å något visst område vid kusten eller inne i landet renars underhåll pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas mot det att erforderlig betesmark Lapparne anvisas på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig.

Betesmark, som sålunda blifvit anvisad åt Lapparne, må till den utsträckning, som är af nöden för att lemna bete till de renar, hvilka är efter annat dit föras, icke underkastas intrång genom rödjning, odling, säterbruk eller betande af hemdjur; dock att hvad här är stadgadt icke utgör hinder för upprödning och odling, efter offentlig myndighets beslut, af platser inom dessa trakter till skjutsstationer eller herbergen för resande.

27 §.

Visar det sig nödigt för det i föregående § omförmälda ändamål, eller för att åt Lapparne bereda nödiga vägar till deras betesmarker, eller för att uppföra stängsel till förekommande af skada af renar att använda jord, som eges eller brukas af enskild man, vare egaren eller brukaren, när sådant af staten påfordras, skyldig att afstå jorden mot ersättning, som, der godvillig öfverenskommelse ej kan träffas, bestämes i Norge genom värdering (Taxt) och i Sverige enligt gällande förordning angående jords afstående för allmänt behof.

28 §.

De bestämmelser i denna förordning, hvilka ordna förhållandet emellan Lapparne och den jordbrukande befolkningen, gälla icke inom Finnmarkens amt. Skulle svensk Lapp söka sommarbete i detta amt för sina renar, komma de för amtets norska Lappar särskildt gällande bestämmelser att å honom tillämpas.

29 §.

Denna förordning träder i kraft, sedan enahanda bestämmelser blifvit antagna i Norge, från den dag Konungen för båda rikena bestäm-

mer. Från samma dag upphör första bihanget eller codicillen till gränstraktaten af 7₁₈ Oktober 1751 att vara gällande.

Beslut om upphäfvande af eller ändring i denna förordning blifver i hvartdera riket, så vidt angår det andra riket eller dess undersåtar, först gällande, när antingen motsvarande beslut är fattadt å den andra sidan, eller ock tre år förflutit från det i någotdera riket, icke allenast beslutats upphäfvandet af denna förordning, utan jemväl angående Lapparne från det andra riket antagits ny lag, hvars giltighet icke gjorts beroende af någon motsvarighet i lagbestämmelser i detta senare rike; dock att sådan särskild lag icke må stiftas förr än efter tio år från den dag, då denna förordning trädte i kraft.

All lagstiftning, som kan komma att träda i stället för denna förordning, skall hvila på följande grunder, nemligen:

att begge rikenas Lappar skola allt framgent, som hitintills, kunna hvarje år under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader uppehålla sig med sina renar i Tromsö, Nordlands, Nordre och Søndre Trondhjems amt i Norge samt den öfriga delen af året i de angränsande Norrbottens, Vesterbottens och Jemtlands län i Sverige, med lika rättigheter som de, hvilka i nämnda amt eller län tillkomma rikets egna Lappar; äfvensom särskildt i de trakter, der Lapparne efter gammal sedvana pläгат under hvilken tid af året som helst beta sina renar å fjellen å ömse sidor om riksgränsen, de fortfarande skola vid denna betesrätt bibehållas i samma utsträckning som hitintills;

att de i denna förordning Lapparne tillförsäkrade rättigheter till bete, jagt, fiske, skogsfång och renvägar icke må inskränkas eller upphävas;

att den i förordningen fastställda begränsning i Lapparnes ansvarighet för skada, som af renar föröfvas på utängsslätter och utmark, icke må till mehn för Lapparne förändras; samt

att den i förordningen medgifna rätt till verkställighet i det ena riket af domar gifna och förlikningar ingångna i det andra icke må upphävas eller inskränkas.

Riksdagen framhärdar etc.

Stockholm den 17 Maj 1882.